

บทคัดย่อ

ภายใต้กรอบแนวคิดของการเมืองเชิงวัฒนธรรมของความแตกต่าง ที่ซึ่งอัตลักษณ์มิได้มีลักษณะเดียวที่กลมกลืนกัน และที่ซึ่งวิพากษ์การมองวัฒนธรรมที่มีลักษณะเชิงเดี่ยว ทว่าเป็นอัตลักษณ์ที่มีได้ตายตัว และมีหลายแบบที่อยู่บนหลายเงื่อนไข และอยู่บนความสัมพันธ์ในแบบต่างๆ ที่กลุ่มชนที่ตกอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าในเชิงการเมืองสัมพันธ์ด้วย งานวิจัยชิ้นนี้คือความพยายามในการทำความเข้าใจกับพลวัตของการต่อรองกับความแตกต่างของคนไทย ในสังคมและวัฒนธรรมของพวกเขา ในภาคกลางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม โดยไม่เปรียบเทียบกับสังคมและวัฒนธรรมของคนไทย ในประเทศไทย ในการศึกษากระบวนการของการผสมผสานทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม และกระบวนการสร้างพื้นที่วัฒนธรรม สถานที่ และอัตลักษณ์ของคนไทย ในบริบทของการสร้างชาตินิยมในยุคตลาดเสรีโลกาภิวัตน์ ที่รัฐชาติยังมีความพยายามในการควบคุมชาติพันธุ์ และในบริบทของโลกาภิวัตน์ของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรม แนวคิดเรื่องการเมืองของความแตกต่างจึงเป็นสิ่งที่ช่วยอธิบายประเด็นด้านความแตกต่างของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ได้ลึกซึ้งขึ้น ทั้งยังช่วยให้เราไปให้พ้นจากภาวะของการมองสภาวะการณ์แบบคู่ตรงกันข้ามของการแบ่งแยกทางสังคมของความเป็นเรา-เขารวมทั้งอยู่เหนือการเมืองของชนชั้นอีกด้วย

พื้นที่ภาคสนามที่งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้น คือสามอำเภอในสองจังหวัดของภาคกลางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม ได้แก่ อำเภอมายโจว จังหวัดฮว่าบิ่ง อำเภอบ่าเทือก และอำเภอกวานชิน จังหวัดแทงหว่า ด้วยความสามารถในการอ่าน พุด เขียนภาษาเวียดนาม และภาษาไทยของจังหวัดฮว่าบิ่ง และจังหวัดแทงหว่า ในระดับค่อนข้างดี ทั้งเคยมีประสบการณ์ทำงานภาคสนามที่อำเภอมายโจว จังหวัดฮว่าบิ่งตั้งแต่กลางปี 2007 (ยกเว้นปี 2012 และ 2015) และอำเภอบ่าเทือก จังหวัดแทงหว่า ตั้งแต่ปลายปี 2013 ผู้วิจัยจึงมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลด้านเอกสารไทโบราณ และสามารถนำวิธีวิจัยด้านชาติพันธุ์วรรณามาใช้มากกว่าการสังเกตการณ์อย่างมีและไม่มีส่วนร่วม อ่านเอกสารไทโบราณร่วมกับปัญญาชนท้องถิ่น ตลอดจนการสนทนาในชีวิตประจำวันกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อการเข้าถึงข้อมูลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า สังคมและวัฒนธรรมไทยยังดำรงอยู่ได้ด้วยการผสมผสานทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมมาตลอดประวัติศาสตร์ของการสร้างบ้านแปลงเมืองในที่แห่งนี้ ยิ่งไปกว่านั้น คนไทยยังมีการสร้างและผลิตซ้ำพื้นที่ทางวัฒนธรรมด้วยการปรับเปลี่ยนบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่ม/ชนชั้นต่างๆ เช่นกัน ดังนั้น เมื่อมองจากบริบทและความสัมพันธ์ของผู้ครอบงำกับผู้ตกเป็นรอง ในกรอบแนวคิดของชาตินิยมแล้ว กล่าวได้ว่าปฏิบัติการทางวัฒนธรรมของคนไทยต่อประเด็นนี้เป็นเรื่องของ “พลวัตการต่อรองอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์” มากกว่าการเข้าไปรวมอยู่ใน “ชุมชนทางชาติพันธุ์” และ “ชุมชนทางประวัติศาสตร์ของรัฐ” เพราะคนไทยไม่อาจรวมเข้ากับชาติ (nationality) ในฐานะหน่วยเดียวกันที่ชัดเจน (entity) ได้ นอกจากนี้ คนไทยไม่อาจถูกครอบงำทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ของรัฐในเรื่องการสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติ ที่กระทำผ่านกระบวนการที่ทำให้ “การบูชาบรรพบุรุษ” เป็นศาสนาประจำชาติ ตลอดจนการควบคุมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยรัฐชาติได้ ทั้งนี้ เพราะปัญญาชน และเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นได้แสดงบทบาทสำคัญในการเมืองของการฟื้นฟูภาษาของ

ท้องถิ่น การเขียนประวัติศาสตร์ไท การเขียนวัฒนธรรมไท และสร้างการเมืองของการฟื้นฟูพิธีกรรม เช่นเมืองของไทย กระบวนการเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นความพยายามในการเป็นอิสระจากประวัติศาสตร์แห่งชาติเวียดนาม นอกจากนี้ยังมีการปฏิบัติการทางวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่ยังใช้ภาษาไทยในการสื่อสารด้วยวาจา ทั้งหมดนี้คือความพยายามในการสะท้อนอัตลักษณ์ที่สัมพันธ์กับรากเหง้าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตัวเองมากขึ้น อันแสดงให้เห็นถึงการตอรองอัตลักษณ์บนความสัมพันธ์ที่คนไทยอยู่ในฐานะรองจากคนจีน อัตลักษณ์ใหม่ที่มีลักษณะเป็นพลวัตนี้ ได้ยืนยันความแตกต่างของกลุ่มคนไทในภาคกลางตอนเหนือต่อรัฐชาติเวียดนาม หรือแม้แต่ยืนยันความแตกต่างกับคนไทกลุ่มอื่นๆ ในเวียดนามเช่นกัน

แต่กระนั้นก็ตาม การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม และการสร้างสถานที่ของคนไท (ความเป็นท้องถิ่น) เป็นมากกว่าการเมืองของการสร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์ และการต่อต้านที่อยู่ในภาวะคู่ตรงกันข้ามกับรัฐและตลาด ทว่าเป็นพื้นที่ และสถานที่ของความแตกต่างทางวัฒนธรรม การนิยามใหม่ซึ่งอัตลักษณ์ที่หลากหลาย ที่สามารถร่วมมือกับนโยบายของรัฐชาติ ตลอดจนไปด้วยกันได้กับตลาดเสรีโลกาภิวัตน์ และการสร้างสรรค์ความเป็นไปได้ใหม่ๆ ในทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และของชาติ ทั้งยังทำให้พื้นที่ที่อยู่ชายขอบ กลายเป็นพื้นที่แห่งความแตกต่าง และเป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นพื้นที่ทางเลือกทางวัฒนธรรมใหม่ และความหลากหลายทางอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ABSTRACT

Based on the concept of cultural politics of difference, this research is an attempt to interpret the dynamics of negotiating the difference of the Tai in their societies and cultures in the North-Central region of Vietnam and their contexts without comparing to the Thai in Thai society and culture. This concept does not consider identity as a homogeneous nature; rather, it criticizes mono-culturalism and proclaims it as an unfixed and overdetermined identity, depending on the aspects of power relations the particular ethnic group is inferior. The concept of cultural politics of difference also allows us to see the diverse ethnic identities through the processes of ethnogenesis and cultural hybridization as well as the operations of the construction of cultural space, place-making and identity construction in the context of Vietnam nationalism in a globalizing world. A state's attempt to manipulate its ethnic groups in the context of globalization of ethnic and cultural tourist market. This concept also helps us to understand such power relations beyond the dichotomy of social inequality and discrimination as well as class politics.

Even though the research field site is in the North-Central Region of Vietnam, the primary emphasis stands for the three districts in the two provinces of this region. These are Mai Châu District in Hòa Bình Province, Bá Thước and Quan Sơn Districts in Thanh Hóa Province. The researcher's rather good competency in speaking, understanding and writing both Vietnamese and Tai as well as the experiences gained in doing ethnography served well in the access to the Tai ancient manuscripts and applied ethnography rather than just a mere participant observation and in-depth interview. Moreover, the researcher is still engaged in ethnography in Mai Châu, from the mid of 2007 until present (except in 2012 and 2015) and in Bá Thước from the end of 2013. To collect the data, the researcher, therefore, immersed in the day-to-day activities and delved deeper into the Tai manuscripts by reading and discoursing with the local intellectuals.

As a result, the Tai societies and cultures have been revealed its ways of sustaining with the processes of ethnogenesis and cultural hybridization throughout their history. Moreover, the Tai reproduced their cultural spaces by changing the roles and relationships between the groups and classes. In the contexts mentioned and in dominant-subordinate relationships in the national framework, cultural practices of the Tai can be regarded as “the dynamics of negotiating ethnic identities” instead of “the ethnic community” or “historical community of the nation-state” because the Tai tried not to integrate themselves into the single entity of its state's nationality. Besides, the Tai culture struggle to be free from the

domination of the state's ideology of construction of national identity as homogeneity was done through the process of promotion of "ancestor worship" and upheld as the national religion. Additionally, through the processes of teaching and studying Tai language hosted by the state's universities, the Tai language has not been manipulated because the Tai local intellectuals and local authorities play the vital roles in revitalizing local orthographies, in writing history and culture and in reviving the local ancestor worship (*Lễ Xên Mường*). These processes expose the independence of the Tai history from the Vietnamese national history. Furthermore, in everyday life, the Tai people communicate with each other in the Tai language. All of these are pieces of evidence of the Tai's endeavor to construct their identities which are more and more relevant to their historical root and culture. Indeed, these reflect the dynamics of the construction of identities, cultural space, and Tai's place. Overall, the dynamics of Tai identities assert the difference between the Tai in North-Central Region and the difference from other Tai groups.

Nonetheless, the construction of cultural space and Tai's place (locality) are more than just the politics of construction of ethnic boundary nor the resistance of the dichotomy of opposition to the state. Instead, these are the spaces and places of differences where new and various definitions of identities arise. These spaces and places can collaborate with the state's policies and can be compatible with the globalization of the market as well, plus it can generate both new ethnic and national cultures. Besides, based on the concept of new cultural politics of difference, the marginalized space is convertible to be the space of difference, place of cultural center, and place of alternative culture and multiple identities.